

Kopiak

ULA IURETAGOIENA

Berriak dio Arkitekturako Harvard unibertsitateko irakasle bat salatu dutela tesiaren zati bat kopiatu izanagatik. Duela urte pare bat, Princeton-eko dekanorearen plagio salaketa baten eskandalua zabaldu zen, eta hango kasua gertuagotik jarraitzeko aukera izan genuen, kopia-arkitekto espainiarra zelako eta hark bizitako prozesu guztia- ren berri liburu batean jaso zuelako. Goi mailako akademiaren estoldak kaleratu zituen, esanez, erakundeari suposatzen zaion ezagutza eta pentsamendu librea- ren etxea izatetik urruti, boterea mantentzearen ordainetan irakaslegoa ideologia baten militante bilakatzen dituela. Egiazko gertakarietan oinarrituriko telesaila idazteko tramak dira biak ere: kopia ekintza maltzur onartezina deklarata, gezurra esatearen moralari etekina ateratzen zaio, aitortzerik ez diren botere egiturak isilpean gordetzeko.

Baina eraikinak diseinatzearen alorrean, kopiatzea zilegi izan da. Izatez, garai historiko luzeetan zehar arkitektura egitea oinarri batzuen kopia egiteko ariketa izan da. Eraikitze gida orokor eta estetika bat osatuta zegoen eta arkitektoak arauak aplikatzen zituen tokiko baldintzetara egokituz, kopiaren barianteen arkitektura eginaz. Dena dela, erai- kin batean zaila izaten da kopiatua izan dela salatzea, eta jurisprudentzia legal eskasa dago arkitekturaren eremuan. Bestalde, ez kopiatzeko behar bat sortu da garaikidetasunak eraikinei originaltasuna eskatu dionean. Arkitektoak aha- legin handiak egiten ditu bere sormen originala ezaguterraza izan dadin, eta horretarako ikusgarritasunera jo izan du, hots, forma deigarri bat egitera.

Kopiatzea pedagogikoa izan daiteke unibertsitatean; behin kopiatzea ekintza publikoa egiten denean, zenbat ikasten den kopiatzen! Kopiatzearen saiakeran beti dago aurkikuntza pertsonalik, ezin baita goitik behera kopiatu, eta orduan agertuko da berritasuna eta ekarpen originala, seguruenik, txikia eta umila. Eta horrela onartzen dugu arkitektura jakintza kolektibo bat dela, kopia kolektiboa. ●

David Shannon idazlearen *No, David!* liburuaren irudi bat.

Ipurdi biluzi zentsuratuak eskoletan

GORKA PEÑAGARIKANO GOIKOETXEA

2022-2023 ikasturtearen hasieran, 300 bat argitalpen eskoletatik kentzea exijitzen zuen lege bat jarri zuten indarrean AEBetako Floridan, *Don't Say Gay* edo "Ez esan gay" izenekoa. Ipuin, nobela zein poesia, sexu-aniztasunari eta LGBTIri loturikoak izan ziren zentsuratu asko. Familia eredu tradizionala eta heterosexualitate aldizkoak diren diskurtsoak eskoletatik ezabatu nahi dituzte, "belaunaldi berrien mesedetan", Ron DeSantis gobernadore errepublikanoaren esanetan. Zerrenda beltzean sartu diren liburu guztiek daukate "eduki pornografiko" deritzon etiketa. Aski da ipurdi biluzi bat daukan ilustrazio bakar bat agertzea, bost urteko haurrari *kaka* esan eta hura eskuetatik kentzeko.

2024ari ekiteko, beste ia 400 libururen zerrenda argitaratu dute. Armairu beltzean sartu dituzte *Game of Thrones* sagaren liburu guztiak, *Madame Bovary*, kristautasuna modu utopiko edo distopiko batean kritika dezaketen *Paradise Lost*, *The Pillars of the Earth* edo *Angels & Demons*, Aldous Huxleyren *Brave New World*, Isabel Allenderen *La casa de los espíritus* edota Federico García Lorca- ren *La casa de Bernarda Alba*.

Milaka haur eta neraberi bete-beteko zentsura ezarri diete praktika makia- velikoekin; funtzionario talde bat arduratzen da eskoletako liburuak gainbegi- ratzeaz, eta talde hori gainbegiratzeko beste funtzionario talde bat dago. Jakina, agindutakoa betetzen ez badute, lanpostua galdu eta erantzukizun penalekin mehatxatu zaie. Aurrekaria ezarri zuten iazko martxoan: unibertsitateko irakasle bat dimisioa ematera behartu zuten, Miguel Ángel Buonarrotiren *David* eskultura biluzi klasikoa ikasleekin lantzeagatik. Biluztasuna eta pornografia ez direla gau- za bera defendatu zuen irakasleak.

Praktika totalitariook ez dira harritzekoak AEBetan. Are gutxiago polarizazio garaioan, eta gutxiago hauteskunde zikloan sarturik daudenean eta DeSantisek Trumpekin lehiatu nahi duenean alderdiaren primarioetan. Baina harritzen ez gaituena ere bada kanpokoa begi batzuekin ikusi eta etxe barruan antzera jardutea. Guraso PIN-a delakoaren aferak aurrekari mordoa ditu geurean, eta sexu-he- ziketari hain atzeraturik dagoen gizarteak baditu errudunak, gizartean bertan, eta urrunago joan gabe: zergatik itxi zuten Gasteizko Porno Eskola, sexu heziketa ber- rritzaileago bat zekarrena? Nola lantzen da Alardea Irunen eta Hondarribian, eta nola Euskal Herriko eskoletan? ETak, berriz, nolako trataera du ikas-liburuetan? Haurrei "dena libre" uztearen eta heldukeriaz jokatzaren artean badira grisak, egon beharko lukete behintzat, zentsurarik gabeko heziketatik hasita. Gurasoen presioak gero eta fuertekoak dira garaioan. Begi asko ditu hezkuntzak. ●